

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli den 10 April 1885, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter äfvensom inom Riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen.

(I. A.)

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (N:o 16) af den 9 Januari innevarande år har Kongl. Maj:t, under förmälan att Kongl. Maj:t vore sinnad att samma dag afgifva proposition med förslag till ny värnpligtslag, och för att samtidigt bereda lindring i de på viss jord hvilande grundskatter, föreslagit Riksdagen att, för den händelse Riksdagen godkände sistnämnda proposition, jemväl besluta:

1:o) att ränta och kronotionde å hemman eller lägenhet i kronans jordeböcker och räkenskaper skola sammanföras till *en* summa under benämning *grundskatt*;

2:o) att nedsättning uti den kronan behållna grundskatt å hemman och lägenheter af skatte eller frälse natur, å sådana hemman och lägenheter af krono natur, som enligt hittills gällande föreskrifter kunna till skatte köpas, å ecklesiastikstatens boställen samt å hemman och lägenheter, som innehafvas af enskildt verk, menighet eller inrättning, likasom ock uti presternas utlagor skall ega rum med trettio procent af grundskattens eller utlagornas belopp, hvilken nedsättning skall inträda från och med år 1886;

3:o) att, der vid beräkning af nedsättning i grundskatt för hemman eller lägenhet eller i presternas utlagor bråk af öre uppkommer,

det belopp, hvarmed nedsättningen skall ega rum, höjes till närmast högre öretal;

4:o) att från den i punkten 2:o här ofvan stadgade nedsättning skola undantagas hospitalens med ingången af år 1877 till statsverket indragna frälseräntor och andra afgälder af fast egendom;

5:o) att grundskatt å statens utarrenderade egendomar skall, der nu gällande arrendekontrakt sådant föreskrifva, oafkortadt utgöras, intilldess vid upprättande af nya kontrakt om dessa egendomar eller deras disponerande på annat sätt grundskatten kan utan förlust för statsverket upphöra;

6:o) att grundskatt å civila boställen skall med ingången af år 1886 helt och hållet upphöra; den kronan behålla grundskatt af dessa egendomar dock endast så vida densamma kan statsverket ersättas genom en motsvarande minskning i vederbörande embets- eller tjänstemans penningeaflöning;

7:o) att sådan i kronans jordeböcker och räkenskaper upptagen grundskatt å ecklesiastika boställen samt å hemman och lägenheter tillhöriga enskildt verk, menighet eller inrättning, som är vederbörande boställsinnehafvare eller hemmanets egare anordnad, skall med ingången af år 1886 ur jordeböcker och räkenskaper uteslutas;

8:o) att någon lindring icke medgifves i de skogsräntor, som utgöras för områden, hvilka i ersättning för privilegierad stockfångst blifvit åtskilliga sågverk i de norra länen upplåtna; börande, då skogsområden hädanefter upplåtas till ersättning för privilegierad stockfångst, desamma icke vidare till hemman indelas, utan enligt hittills gällande stadgar alltid åsättas skogsränta;

9:o) att de till båtsmansrustningen i Blekinge anordnade tillskotts-räntor skola med ingången af år 1886 till statsverket indragas emot ersättning till vederbörande rust- och rotehållare, enligt hvad i sammanhang med frågan om lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna stadgas;

10:o) att nedsättningen i grundskatten å de under bruk skatteköpta hemman skall tillgodokomma åbon;

11:o) att jemväl i ny eller tillökad grundskatt, hvars utgörande ifrågakommer först för tiden efter 1886 års början, nedsättning medgifves i de fall och med det belopp, som i punkten 2:o bestämmas;

12:o) att hvad i punkten 2:o är stadgadt rörande nedsättning i grundskatt äfven skall tillämpas å:

a) drängespanmålen och hjälpedagsverkena i Färentuna härad af Stockholms län; börande, innan lindring i hjälpedagsverkena beräknas, dessa omsättas till penningar i den ordning, som angående de i ordi-

narie räntan ingående persedlars omsättning och förenkling är i Kongl. kungörelsen den 11 Maj 1855 stadgad;

b) till statsverket ingående afgäld för upphörd arbets- eller hofveriskyldighet; och

c) arbets- eller hofveriskyldighet, som ännu utgöres till någon statens egendom; och bör i detta fall lindring beredas på det sätt, att egare eller innehafvare af hemman och lägenhet, som har ett dylikt åliggande, så länge detsamma fortfar, därför årligen undfår ett belopp, motsvarande den enligt punkten 2:o bestämda nedsättning å arbets- eller hofveriskyldighetens med tillämpning af medeltalet af 1874—1883 årens markegångspris uträknade värde;

13:o) att de ytterligare bestämmelser, som för tillämpning af föreskrifterna angående lindring i grundskatten kunna finnas erforderliga, må af Kongl. Maj:t meddelas;

Och har Kongl. Maj:t slutligen föreslagit, att de belopp, som på grund af ofvanstående punkt 12:o litt. c) kunde ifrågakomma att af statsmedel gäldas, måtte förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten borde hos Riksdagen till ersättande annälas.

Stats-Utskottet, till hvars förberedande handläggning denna proposition blifvit öfverlemnad, har i sammanhang med densamma behandlat jemväl nedannämnda, inom Riksdagens kamrar väckta och till Utskottet remitterade motioner rörande förevarande ämne, nemligen:

inom Första Kammaren:

motion N:o 9 af Herr Friherre *R. M. Klinckowström* med förslag, att Riksdagen icke måtte medgifva en partiel afskrifning för en gång af grundskatter och indelningsverk, såsom Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit;

motion N:o 11 af Herr *C. E. Casparsson*, som hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta,

1:o) att den del af hemmans eller skattlagd lägenhets till kronan utgående ränta och kronotionde, som öfverstege en half procent af det hemmanet eller lägenheten senast åsatta taxeringsvärdet, skall eftergifvas genom det öfverskjutande räntebeloppets afskrifning under år 1886; skolande dock det afskrifningsbara beloppet minskas med en

tionedel, motsvarande räntan å jordfastighetens genom afskrifningen ökade kapitalvärde;

2:o) att räntan och kronotiondens sammanlagda belopp skall tagas i beräkning vid bestämmandet af den del, som må afskrifvas, och det sålunda uppkommande beloppet afskrifvas å räntan, men icke å kronotionden, som bör lemnas orubbad;

3:o) att de till båtsmansrustningen anordnade tillskotts- och tillgiftsräntor, som icke blifvit till statsverket indragna, må efter ofvan nämnda grunder åtnjuta afkortning och vederbörande rusthållare af statsverket erhålla ersättning;

4:o) att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade låta utreda och beräkna den minskning i statsverkets inkomster, som en ytterligare afskrifning af den del af grundskatten, hvilken öfverstiger en tredjedels och en fjerdedels procent af den med grundskatt belagda jordens senast åsatta taxeringsvärde, komme att medföra, och derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill utredningen och statsverkets finansiella ställning må föranleda;

motion N:o 48 af Herr *J. E. Nyström*, som hemställt, att, under förutsättning att vissa, i särskild motion föreslagna ändringar i bevillningsförordningen vunne Riksdagens bifall, mantals- och jordeboksräntorna samt tionden måtte aflyftas från jorden; samt

inom Andra Kammaren:

motion N:o 72 af Herr *A. G. Jönsson* i Mårarp, som föreslagit, att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t om förslag till lag i syfte, bland annat, att så kallad grundränta aflyftades från de hemman, som dermed vore betungade, på det sätt att af den kapitaliserade skattesumman en tredjedel på en gång afskrefves och de återstående två tredjedelarne inbetalades till statsverket på en tid af 15 år med en femtondedel af återstående summan, tills skulden blefve betald;

motion N:o 76 af Herr *A. P. Danielson* med förslag att från och med år 1886 nedsättning skulle ske af trettio procent å den kronan behållna ränta och kronotionde af frälse-, skatte- och kronohemman och lägenheter, i enlighet med det af 1883 års Särskilda Utskott framlagda förslag till lag angående afskrifning af den å viss jord hvilande grundskatt och deri framställda särskilda föreskrifter;

motion N:o 113 af Herr *Jöns Rundbäck* m. fl., som hemställt, att Riksdagen måtte, i enlighet med i motionen särskildt angifna, här nedan vidare omförmälda grunder för aflösningsförslaget, med afslag af Kongl. Maj:ts proposition om nedsättning af 30 procent af grundskatterna med

dervid fästade vilkor och förbehåll i afseende på värnpligten, för sin del besluta, att af grundskatterna skulle afskrifvas 10 procent och att återstående 90 procent skulle aflösas i enlighet med ofvan nämnda grunder, samt, under förutsättning af bifall härtill, i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anmäla detta beslut, med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga frågan under ompröfning och om möjligt till nästa Riksdag aflåta nådig proposition i ämnet;

motion N:o 129 af Herr *J. Anderson* i Tenhult, hvilken föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att från och med 1886 afskrifning skulle ske af 33 $\frac{1}{2}$ procent å den till kronan hittills utgående s. k. ränta och kronotionde af frälse-, skatte- och kronohemman och lägenheter i enlighet med det af 1883 års Särskilda Utskott framlagda förslag till lag angående afskrifning af den å viss jord hvilande s. k. grundskatt och deri framställda särskilda föreskrifter; och

motion N:o 147 af Herr *E. Ersson* om tillämpning jemväl på s. k. »grufvedrängshjelp» af den i Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition föreslagna grundskattenedsättning.

Då så väl Regering som Riksdag sammanstående uttalat sig om önskvärdheten af grundskatternas afskaffande, har Utskottet icke ansett sig nu böra å nyo framdraga de skäl, som förut ofta åberopats till stöd för denna åsigt; utan har Utskottet endast velat framhålla vigten deraf, att ej ytterligare uppskof må ega rum i afseende å åtgärdens vidtagande till beredande af den länge motsedda skattelindringen.

Det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslag till nedsättning i grundskatterna synes Utskottet, vid jämförelse med öfriga vid innevarande riksdag gjorda framställningar i detta ämne, innebära väsentliga förträden, bland annat, deruti, att enligt detsamma, efter hvad Herr Statsministern jemväl framhållit, skattenedsättningen, inskränkt inom den gräns de närvarande förhållandena utstaka, genast skall inträda, samt åt framtiden öfverlåtes att bestämma, huru med den återstående grundskatten skall förfaras. Utskottet har alltså funnit detta förslag synnerligen välbetänkt; och har Utskottet icke heller haft något att erinra mot de särskilda bestämmelser, Kongl. Maj:t föreslagit till iakttagande vid den ifrågasatta skattelindringen. Men Utskottet har icke ansett en nedsättning i grundskatterna böra ske utan att, på sätt ock af Kongl. Maj:t föreslagits, enahanda lindring beredes i rustnings- och roteringsbesvären. Och ehuruval någon bestämmelse om en samtida nedsättning i så väl

grundskatterna som rustnings- och roteringsbesvärerna icke finnes i den särskildt om grundskatterna afgifna Kongl. propositionen intagen, synes Kongl. Maj:t otvifvelaktigt dela Utskottets åsigt om dessa frågors sammanhang och nödvändigheten af deras samtida lösning. I det yttrande Herr Statsministern i detta ämne afgifvit till statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 9 Januari innevarande år anføres, bland annat, att förhållandena inom vårt skatteväsen vore sådana, att en lindring i de nuvarande rustnings- och roteringsbesvärerna icke kunde eller borde företagas utan ändring i jemväl en annan bestående skattereform, nemligen grundskatterna. Rustnings- och roteringsbesvärerna vore endast ett slag af grundskatter. Skiljaktigheten bestode deri, att, under det grundskatterna i allmänhet numera i vårt land utgjordes i penningar och inginge till statskassan för att användas till statens allmänna behof, fullgjordes rustnings- och roteringsbesvärerna in natura och vore en fastighetsbeskattning, anvisad för ett särskildt statsändamål. Till sitt väsende vore dessa besvär derföre fullkomligt likartade med grundskatter och när, såsom i många fall skedde, rustnings- och roteringsbesvärerna utgjordes medelst vakansafgifter, blefve äfven den yttre formen för de båda skattetitlarne densamma. Vore nu så, att all med grundskatter besvärad jord likaledes på ett mellan de särskilda hemmanen rättvist fördeladt sätt deltog i rustnings- och roteringsbesvärerna, skulle visserligen de lättnader, man funne skäl bereda de rustnings- och roteringsskyldige, kunna behandlas såsom en fråga för sig utan samband med de öfriga grundskatterna, och deri skulle onekligen ligga en fördel. Men långt ifrån att denna förutsättning egde sin motsvarighet i verkligheten, drabbades olika delar af landet, ja, olika hemman inom samma trakt vid jämförelse med hvarandra på ett mycket olika sätt af grundskatter och indelningsverk, och en lindring i rustningen och roteringen, under det man skulle lemna öfriga grundskatter orubbade, skulle derföre endast än mera föröka den öfverklagade ojämnheten i jordens beskattning, som nu egde rum. Huru gerna man än önskade att behandla dessa frågor fristående från hvarandra, skulle sådant säkerligen alltid komma att möta ett bestämdt hinder i nyss antydda förhållande; och dessa frågors sammankoppling berodde således alldeles icke af några särskilda beslut eller konstlade kombinationer, utan af frågornas eget naturliga inre sammanhang och af den fullt berättigade hänsyn, som måste tagas dertill, att man vid reformer inom vårt skatteväsende icke skulle öka, i stället för att undanrödja, befintliga ojämnheter och brister. I öfverensstämmelse med dessa af Utskottet delade åsikter har Utskottet trott sig böra föreslå Riksdagen att vid beslutet om nedsättningen i grundskatterna uttala den mening,

att denna nedsättning skall ega rum endast under förutsättning att motsvarande lindring beslutes i afseende å rustnings- och roteringsbesvärerna.

I afseende å den af Kongl. Maj:t nu föreslagna sammanbindningen af försvars- och grundskattefrågorna får Utskottet åberopa hvad Herr Statsministern vid detta ärendes föredragning inför Kongl. Maj:t i statsrådet den 9 Januari innevarande år anført derom att, ehuru väl talande skäl kunde anföras för en förändring i vårt skatteväsende med afseende å rustnings- och roteringsbesvärerna samt grundskatterna, oberoende af försvarsfrågan, hade, å andra sidan, äfven från dem, hvilka ansåge sig sjelfve vara motståndare till dessa frågors sammanknytande med hvarandra, förnummits vid andra tillfällen uttalanden, som vittnade om den största oro för lösningen af endera frågan, utan att någon åtgärd vidtoges med den andra. Då man kände, huru meningarne vore delade i dessa frågor, så att somliga med intresse uteslutande för försvarsfrågan endast obenäget ville göra något medgifvande i fråga om grundskatterna, under det andra, äfven erkännande försvarets brister och villige att afhjelpa dessa, dock fordrade såsom en gärd af rättvisa och billighet, att en utjemning af dessa skatter och besvär egde rum samtidigt med påläggande af ökade förpligtelser för försvaret, måste man komma till öfvertygelse derom, att en samverkan af dessa intressen och skilda åskådningssätt här, liksom i så många andra fall, vore förutsättningen för en lösning, som icke skulle vara af beskaffenhet att tillfredsställa endast den ena delen af de i beslutet deltagande. Då sålunda detta samband mellan försvars- och skattefrågorna icke kunde undgå att göra sig gällande, och då man i fråga om försvarsväsendet, enligt Herr Statsministerns åsigt, vore hänvisad till de partiella förbättringarnas väg, vore dermed också gifvet, att en fullständig plan för hela grundskattereformens genomförande icke kunde eller borde nu ifrågakomma, utan att man borde inskränka sig till den nedsättning i dessa skatter, hvartill man funne de för handen varande förhållandena gifva anledning.

Då Utskottet, under förutsättning att en af förhållandena allvarligen påkallad förbättring i vårt försvarsväsende samtidigt beslutas, ansett sig böra tillstyrka bifall till den af Kongl. Maj:t föreslagna nedsättningen i grundskatterna, har Utskottet velat åberopa tvenne omständigheter, hvilka, enligt Utskottets förmenande, för närvarande torde vara af stor vigt vid grundskattefrågans pröfning, nemligen dels jordbrukets tryckta ställning och dels det gynsamma tillstånd, hvari statsverkets finanser befinna sig.

I afsende å det tryck, hvaraf jordbruket för närvarande lider, torde den allmänna meningen vara så stadgad, att någon närmare belysning

af detta förhållande icke synes här vara af nöden; och beträffande statsverkets ställning har Utskottet endast velat hänvisa till Herr Statsministerns ofvan omförmälda yttrande till statsrådsprotokollet för den 9 sistlidne Januari, hvori omförmäles, att den minskning i statsinkomst, hvilken den föreslagna nedsättningen skulle komma att medföra, och den förhöjning i statsutgift, som skulle komma att uppstå genom den i form af kontant bidrag till de rustnings- och roteringsskyldige beredda lindringen, vid anställd beräkning visat sig uppgå till ungefär 2,980,000 kronor, men att budgeten för år 1886 kunde vidkännas den sålunda ifrågakommande inkomstförminskningen och utgiftsstegringen, utan att någon ny eller förhöjd skatt behöfde anlitas, och skulle Kongl. Maj:t ändock derutöfver finna sig kunna föreslå Riksdagen att disponera högst betydliga belopp till nya eller höjda utgifter så väl till försvarets stärkande som till andra ändamål inom statsförvaltningens olika områden. Väl åstadkommes detta lyckliga förhållande derigenom, att de öfverskott från 1883 års statsreglering, som nu kunde för 1886 års budget tagas i anspråk, uppginge till nära sju millioner kronor. Men tillvaron af ett dylikt öfverskott vore icke en enstaka företeelse af tillfällig art. Betydliga öfverskott från föregående statsregleringar hade ingått i budgeterna för åren 1883—1885, för 1886 års budget funnes att disponera förenämnda öfverskott, och ändock återstode de odisponerade öfverskotten å 1884 års statsreglering, öfver hvilka en approximativ kalkyl slutade å 6,400,000 kronor, men hvilka enligt de senare årens praxis icke syntes böra tagas i beräkning för 1886 års budget, utan reserveras till ett följande års statsreglering. Dessa årligen återkommande öfverskott utgjorde ett bevis, att statsinkomsterna blifvit under de senare åren beräknade mycket lågt. Samma grundsats vore iakttagen vid uppgörandet af det förslag till inkomstberäkning, som skulle föreläggas innevarande Riksdag. Att beräkna inkomsterna så, att öfverskott uppstå till disposition vid ett senare års statsreglering, måste i synnerhet i vårt land, der budgeten uppgjordes en ganska lång tid före dess tillämpning, innebära en större trygghet, än om man skulle vara nödsakad att ställa beräkningarne så högt, att de ungefär komme att sammanfalla med inkomsternas verkliga belopp, i hvilket fall man uppenbarligen mången gång skulle utsätta sig för misstag. Men om under en följd af år öfverskott uppstått, ådagalade detta onekligen, att landets skatteförmåga vore större, än de i budgeten upptagna inkomstberäkningarne utvisade. Det borde vid sådant förhållande icke heller kunna dragas i tvifvel, att budgeten framgent lika väl som nu skulle kunna bära den förändring, hvilken den föreslagna skattelindringen innebure — naturligtvis alltid under

förutsättning att förhållandena icke komme att något år allt för mycket skilja sig från de normala. Är af finansielt trångmål för staten hade förut inträffat och påkallat exceptionella åtgärder; de komme säkerligen icke heller att i framtiden uteblifva. Men en sådan framtida möjlighet kunde icke rimligtvis hindra medgifvandet af en skattelindring, som ansåges i och för sig önskvärd, och det vore en orättvisa att bibehålla en oegentlig befunnen skatt, som man kunde undvara, endast derföre att i händelse af ett framtida nödår det vore fördelaktigt att hafva den i behåll. Vunne en sådan grundsats tillämpning i skattepolitiken, vore dermed vägen också stängd för allt, som hette afskaffandet af olämpliga skatteformer; — och dithän ville man väl dock icke drifva tillämpningen af den gamla, men mer och mer bestridda satsen om »gammal skatt god skatt.» Derjemte finge man icke släppa ur sigte, att den första åtgärd, ett inträdande finansielt trångmål påkallade för staten likasom i den enskildes hushållning, vore att tillse, i hvad mån en besparing kunde göras i utgifter för ändamål, som väl i och för sig vore af vigt, men med hvilkas tillgodoseende man dock kunde låta anstå, tilldess en förbättring egt rum i den finansiella ställningen.

Då Utskottet sålunda förordat den af Kongl. Maj:t föreslagna nedsättningen i grundskatterna, har Utskottet ansett sig dermed äfven i hufvudsak hafva besvarat ofvan omförmälda, i detta ämne afgifna och till Utskottet remitterade motioner. I afseende å det af Herr Casparsson väckta förslag om afskrifning af de mest tryckande grundskatterna, hvilket förslag hufvudsakligen öfverensstämmer med den framställning, som af den år 1864 nedsatta skattekomitén gjordes i dess utlåtande af den 18 Juni 1867, får Utskottet åberopa hvad Herr Statsministern vid förevarande ärendes föredragning inför Kongl. Maj:t i detta afseende anført. Herr Statsministern har erinrat, att han, med sin uppfattning om grundskattefrågan i vårt land, icke kunde tillstyrka sådana partiella förslag, som ginge derpå ut, att man genom en jemkning af dessa skatter, der de tyngde mest, skulle söka åstadkomma en jemnare fördelning af grundskatten. Ty utom det vidlyftiga och tidsödande arbete samt de betydliga kostnader, en sådan skattejemkning skulle medföra och hvilka efter Herr Statsministerns förmenande icke motsvarades af den mera underordnade betydelse, grundskatterna numera egde för budgeten, skulle ett sådant företag alltid lemna orubbadt hvad som för närvarande just i främsta rummet gjorde våra grundskatter ohållbara, nemligen skilnaden mellan skattejorden och den privilegierade jorden. Det vore denna skiljaktighet, utgörande en lemnung efter ett föråldradt skattesystem, som borde småningom utplånas och ej genom dyrbara åtgärder ytterligare fastläsas.

Beträffande den af Herr J. Rundbäck m. fl. väckta, ofvan omförmälda motionen i förevarande ämne, har Utskottet ansett sig här böra anföra de i motionen sammanfattade grunder, hvarpå motionärernes förslag uppgifvits vara fotadt. Dessa grunder äro följande:

1. Grundskatterna afskaffas genom aflösning i förening med afskrifning under 33 år på det sätt, att 10 procent af deras belopp genast vid aflösningens början afskrifvas, hvarefter återstående 90 procent af dem utgöras under hvart och ett af de 33 åren, efter hvilkas förlopp grundskatterna helt och hållet upphöra att utgå.

2. Under hvart och ett af förenämnda 33 år afsättes af bankovinsten eller andra statsmedel ett en gång för alla bestämdt belopp, hvilket, löpande med ränta på ränta efter en antagen räntefot af 4,25 procent, skall hafva till ändamål att bilda en fond, hvars samlade tillgångar vid aflösningstidens slut skola fullt motsvara det kapital, hvarå grundskatterna efter afdrag af 10 procent utgöra ränta, beräknad efter 6 för hundralet.

3. Förvaltningen af denna fond öfverlemnas till Riksgäldskontoret, som har att i särskild räkning bokföra och redovisa fondens medel, hvilka skola användas i främsta rummet för en fortskyndad amortering af statens skuld och inlösen af dess obligationer samt vidare, då omständigheterna och fondens intresse så fordra, till inköp dels af hypoteksbankens och andra säkra inhemska obligationer och dels af goda utländska statspapper.

4. Derest fondens medel icke kunna på nämnda sätt placeras så, att fondens tillväxt sker minst efter normen af ofvannämnda räntefot, skola Riksgäldsfullmäktige ega att i Riksbanken insätta fondens disponibla kontanta medel mot en årlig ränta, som icke får beräknas lägre än efter samma räntefot.

5. Under aflösningstiden får fondens tillväxt icke rubbas eller förhindras genom användande af dess tillgångar för statens behof eller för andra ändamål än de i mom. 3 angifna. Efter aflösningstidens slut användes åter fondens årliga afkastning för statens behof under samma villkor, som nu gälla för grundskatternas användande; och bör åt bestämmelserna såväl härom som om aflösningen i dess helhet gifvas helgden af civillag, så att ingen ändring eller rubbning af desamma må vidtagas utan Konungens och Riksdagens gemensamma beslut.

Då den bland dessa grunder omförmälda fond, hvars samlade tillgångar vid aflösningstidens slut vore afsedda att ersätta de nuvarande grundskatterna, minskade med 10 procent, skulle bildas genom afsättning under aflösningstiden af bankovinsten eller andra statsmedel,

skulle möjligen kunna ifrågasättas, huruvida icke Stats-Utskottet, med afseende å den väckta frågan om bankovinstens användande, för behandling af motionen i denna del bort begära gemensamt sammanträde med Banko-Utskottet, men då, såsom blifvit nämndt, bankovinsten endast exempelvis anförts såsom tillgång för denna fond och densamma ansetts kunna bildas jemväl af andra statsmedel, har Utskottet, som i allt fall icke kunnat biträda omförmälda förslag i dess helhet, och särskildt funnit förslaget om bildande af nämnda fond mindre välbetänkt, icke ansett af behofvet påkalladt att för denna frågas behandling föranstalta om ett sammansatt Utskotts sammanträdande. Hvad i öfrigt angår de i förevarande motion väckta förslag, anser sig Utskottet, såsom ofvan är nämndt, hafva bemött desamma genom uttalande af de åsikter, som föranledt Utskottet att understödja den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen om nedsättning i grundskatterna; och får Utskottet i fråga härom endast tillägga, att en afskrifning nu af endast tio procent af grundskatterna, under det att ett tre gånger så stort belopp kan utan svårighet för statsverket eftergifvas, ej står väl tillsammans med billighet och ett behörigt aktgifvande på jordbrukets skatteförmåga och nuvarande ställning; samt att det likaledes synes vara mindre välbetänkt och stå allt för mycket i strid mot statsmakternas flera gånger uttalade åsikter att, såsom Herr J. Rundbäck m. fl. föreslagit, nu fatta ett ovilkorligt beslut derom att ej mindre än nittio procent af grundskatterna fortfarande skulle under trettio år utgå.

Uti ofvan omförmälda motion (N:o 147) har Herr E. Ersson, med anledning deraf att den skatt å kronoskattehemmanen inom Salbergs fögderi i Vestmanlands län, »grufvedrängshjelp» kallad, hvilken utgjordes till Sala silfververk och blifvit reglerad genom Kongl. brefvet den 22 November 1803, icke funnes upptagen i förevarande Kongl. proposition om nedsättning i grundskatterna, föreslagit, att, då denna grufvedrängshjelp ej mindre än de i 12:te punkten af samma Kongl. proposition omförmälda onera vore af grundskatts natur och likasom dessa borde nedsättas, i densamma måtte medgifvas lika nedsättning, som uti andra grundskatter komme att beslutas.

I afseende å ifrågavarande skatt har Utskottet velat meddela, hurusom, enligt hvad i Kammarrådet A. Andersons den 15 September 1874 afgifna betänkande angående sättet och vilkoren för grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning omförmäles, allmogen i de inom Vestmanland belägna tolf socknar, hvilka fordom utgjorde Salbergs län, i äldre tider haft skyldighet att till silfververket framforsla knekte- eller grufveved, derstädes hålla grufvedrängar samt utgöra arbete med konstgrafsbyggnad, dammars vidmakthållande, årens-

ning, grässkärning, afterkörning, storstockskörning med hvad mera dertill hörde, i ersättning för hvilka besvär utskrifningsfrihet var allmogen medgifven. Åliggandet att hålla grufvedrängar hade dock emellan åren 1664 och 1682 utbytts emot viss afgift, kallad grufvedrängshjelp, bestående af 2 fjerdingar spanmål samt 8 öre silfvermynt af hvarje mantalsskrifven mansperson. Ehuru dessa besvär och afgifter fortfarande utgjordes äfven sedan Sala silfververk genom Kongl. transport den 20 Januari 1682 blifvit till Sala bergslag upplåtet, underkastades vid det ständiga knektehålllets inrättande i Vestmanland jemväl ofvannämnda socknar rotering, likväl med den genom Kongl. resolutionen den 22 Februari 1683 medgifna lindring, att derstädes i allmänhet 3 mantal indelades på hvarje rote, under det att inom öfriga delar af provinsen öfver hufvud endast två mantal anslogos på roten, hvarförutom äfven, jemlikt nyssberörda Kongl. resolution samt det af Kongl. Maj:t den 18 April 1698 fastställda indelningsverk för Vestmanlands regemente, allmogen uti ifrågavarande socknar, med afseende å dess skyldighet att utgöra grufvedrängshjelpen, tilldelades ett understöd för hvarje rote af en tunna kronotiondespanmål och, i mån som öfverskottet af kronotionden inom hvarje socken härtill icke lemnade tillgång, i stället tre daler silfvermynt för hvarje tunna spanmål, hvilket understöd, sedan indelta och anordnade ränte- och tiondeanslag jemlikt Kongl. förordningen den 23 Juli 1869 blifvit till statsverket indragna, numera utbetalas af statsmedel. Förutnämnda skyldigheter till silfververket utgjordes äfven sedan detsamma genom Kongl. transport den 9 September 1741 blifvit å Sala bergslag öfverlåtet och fortfarande intill dess år 1802 en förening ingicks emellan bergslaget och allmogen, hvarigenom allmogens skyldighet att leverera knekteved och knektekol, att erlægga de till grufvedrängshjelpen hörande penningar samt utgöra ofvannämnda arbetsprestationer upphörde och den i grufvedrängshjelpen ingående spanmål för hvarje socken fördelades på hemmanen efter deras inbördes beskaffenhet och förmåner. Härigenom förvandlades grufvedrängshjelpen från en personel utskyld till en hemmanen åliggande beständig utlaga. Denna förening fastställdes genom Kongl. brefvet den 22 November 1803 för den tid bergslaget efter dåvarande författning innehade silfververket, med tillägg af den bestämmelse att, i händelse någon annan anstalt om bergverksrörelsen vid Sala komme att vidtagas, allmogens skyldigheter då skulle så regleras, att densamma ej kunde sägas blifva mera betungad än annan allmoge i länet, hvilken icke vore något bergverk underkastad, hvaremot det understöd, allmogen i Salbergs län i och för roteringen åtnjöt, skulle till kronan indragas och samma allmoge derjemte åtaga sig full rotering efter de

allmänna grunderna för roteringsverket i länet utan sådan lindring deri som förut åtnjutits.

Sala bergslag innehar fortfarande på grund af 1682 och 1741 årens ofvannämnda Kongl. transporter silfververket under perpetuelt arrende. Emellertid har Riksdagen i skrifvelse den 2 Maj 1868, i anledning deraf att staten på arrendet tillskyndades förlust samt att de till silfververket hörande vattenverk utgjorde hinder för att medelst vattenafledning göra en betydlig jordareal tillgänglig för odling, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes efter vidare utredning af frågan, låta höra Sala bergslag om och på hvilka villkor det kunde vara villigt att afstå från ifrågavarande arrende och i sådant fall till Riksdagen aflåta proposition i ämnet, men att i händelse bergslaget skulle fortfarande vägra att ingå på reglering af frågan, Kongl. Maj:t täcktes, bland annat, vidtagna åtgärder ledande dertill, att vattenuppdämningen vid silfververket om möjligt komme att upphöra. Sedan i anledning häraf erforderliga mätningar och avvägningar verkstälts till utrönande af den fördel, som genom vattenafledningen kunde beredas samt andra undersökningar och värderingar af så väl sjelfva silfververket som den dertill anslagna allmänning och andra förmåner egt rum, hafva Kammar- och Kommerskollegierna den 19 Januari 1884 i ämnet afgifvit underdånigt utlåtande, som enligt hvad Utskottet erfarit för närvarande är utställt till yttrande af Sala bergslag. I detta utlåtande hafva kollegierna, hvilka ansett önskvärdt att en öfverenskommelse om upphörande af Sala bergslags arrende af Sala silfververk kunde åvägbringas, föreslagit, att bland de hufvudgrunder, som för en sådan öfverenskommelse borde uppställas, måtte intagas föreskrift om, att de till Sala bergslag anvisade, ännu qvarstående förmåner af statsanslag samt grufvedrängshjelpen skola till statsverket återgå och indragas. Af förenämnda utlåtande inhemtas vidare, att grufvedrängshjelpen, hvilken i sin helhet utgör 3,263 kubikfot 4 kannor spanmål, hälften råg och hälften korn, som af de skattskyldige betalas till bergslaget efter medelmarkegångspris med tillämpning af medeltalet af nämnda pris för åren 1872—1881, uppgår till 7,533 kronor 56 öre, hvaremot de förmåner, som härför kommit de skattskyldige till godo, bestå dels af ersättning för den till understöd för roteringen förut åtnjutna kronotionde-

spanmål	kronor	1,934: 62
dels ock värdet af förut omförmälda, vid roteringsens införande medgifna lindring	„	12,576: 67
	eller tillsammans	kronor 14,511: 29.

Då, såsom ofvan blifvit nämndt, frågan om uppgörelse med Sala bergslag om silfververksarrendets upphörande och i sammanhang dermed grufvedrängshjelpens indragande till statsverket är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, har Utskottet icke ansett någon åtgärd i detta ärende nu böra af Riksdagen vidtagas, helst de förmåner, som i och för grufvedrängshjelpens utgörande åtnjutas, enligt hvad Kollegierna i omförmälda utlåtande upplyst, äro af den betydelse att någon lindring i grufvedrängshjelpen för närvarande icke synes af särskildt behof påkallad.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och under hänvisaude till hvad Herr Statsministern äfven i andra delar än de ofvan omförmälda yttrat till ofta åberopade statsrådsprotokoll af den 9 Januari innevarande år, får Utskottet hemställa:

A) att Riksdagen, för den händelse att Kamrarna, i anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda förslag, med sammanstående beslut antaga ny värnpligtslag samt under förutsättning af motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna, måtte besluta:

1:o) att ränta och kronotionde å hemman eller lägenhet i kronans jordeböcker och räkenskaper skola sammanföras till *en* summa under benämning *grundskatt*;

2:o) att nedsättning uti den kronan behållna grundskatt å hemman och lägenheter af skatte eller frälse natur, å sådana hemman och lägenheter af krono natur, som enligt hittills gällande föreskrifter kunna till skatte köpas, å ecklesiastikstatens boställen samt å hemman och lägenheter, som innehafvas af enskildt verk, menighet eller inrättning, likasom ock uti presternas utlagor skall ega rum med trettio procent af grundskattens eller utlagornas belopp, hvilken nedsättning skall inträda från och med år 1886;

3:o) att, der vid beräkning af nedsättning i grundskatt för hemman eller lägenhet eller i presternas utlagor bråk af öre uppkommer, det belopp, hvarmed nedsättningen skall ega rum, höjes till närmast högre öretal;

4:o) att från den i punkten 2:o här ofvan stadgade nedsättning skola undantagas hospitalens med

ingången af år 1877 till statsverket indragna frälseräntor och andra afgälder af fast egendom;

5:o) att grundskatt å statens utarrenderade egendomar skall, der nu gällande arrendekontrakt sådant föreskrifva, oafkortadt utgöras, intilldess vid upprättande af nya kontrakt om dessa egendomar eller deras disponerande på annat sätt grundskatten kan utan förlust för statsverket upphöra;

6:o) att grundskatt å civila boställen skall med ingången af år 1886 helt och hållet upphöra; den kronan behållna grundskatt af dessa egendomar dock endast så vida densamma kan statsverket ersättas genom en motsvarande minskning i vederbörande embets- eller tjänstemans penningeafflöning;

7:o) att sådan i kronans jordeböcker och räkenskaper upptagen grundskatt å ecklesiastika boställen samt å hemman och lägenheter tillhöriga enskildt verk, menighet eller inrättning, som är vederbörande boställsinnehafvare eller hemmanets egare anordnad, skall med ingången af år 1886 ur jordeböcker och räkenskaper uteslutas;

8:o) att någon lindring icke medgifves i de skogsräntor, som utgöras för områden, hvilka i ersättning för privilegierad stockfångst blifvit åtskilliga sågverk i de norra länen upplåtna; börande, då skogsområden hädanefter upplåtas till ersättning för privilegierad stockfångst, desamma icke vidare till hemman indelas, utan enligt hittills gällande stadgar alltid åsättas skogsränta;

9:o) att de till båtsmansrustningen i Blekinge anordnade tillskottsräntor skola med ingången af år 1886 till statsverket indragas emot ersättning till vederbörande rust- och rotehållare, enligt hvad i sammanhang med frågan om lindring i rustnings- och roteringsbesvären stadgas;

10:o) att nedsättningen i grundskatten å de under bruk skatteköpta hemman skall tillgodokomma åbon;

11:o) att jemväl i ny eller tillökad grundskatt, hvars utgörande ifrågakommer först för tiden efter 1886 års början, nedsättning medgifves i de fall och med det belopp, som i punkten 2:o bestämmas;

12:o) att hvad i punkten 2:o är stadgad rörande nedsättning i grundskatt äfven skall tillämpas å:

a) drängespanmålen och hjälpedagsverkena i Färentuna härad af Stockholms län; börande, innan lindring i hjälpedagsverkena beräknas, dessa omsättas till penningar i den ordning, som angående de i ordinarie räntan ingående persedlars omsättning och förenkling är i Kongl. kungörelsen den 11 Maj 1855 stadgad;

b) till statsverket ingående afgäld för upphörd arbets- eller hofveriskyldighet; och

c) arbets- eller hofveriskyldighet, som ännu utgöres till någon statens egendom; och bör i detta fall lindring beredas på det sätt, att egare eller innehafvare af hemman och lägenhet, som har ett dylikt åliggande, så länge detsamma fortfar, därför årligen undfår ett belopp, motsvarande den enligt punkten 2:o bestämda nedsättning å arbets- eller hofveriskyldighetens med tillämpning af medeltalet af 1874—1883 årens markegångspris uträknade värde;

13:o) att de ytterligare bestämmelser, som för tillämpning af föreskrifterna angående lindring i grundskatten kunna finnas erforderliga, må af Kongl. Maj:t meddelas;

äfvensom att de belopp, som på grund af ofvanstående punkt 12:o litt. c) kunna ifrågakomma att af statsmedel gäldas, må förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten böra hos Riksdagen till ersättande anmälas; samt

B) att Herrar Friherre Klinckowströms, Casparsons, Nyströms, A. G. Jönssons, Danielsons, Jöns Rundbäcks, J. Andersons och E. Erssons ofvannämnda förslag icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 April 1885.

På Stats-Utskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservationer:

af Herr *L. M. Nordenfelt*, som yttrat: »Grundskatterna innebära, för så vidt jag kan förstå, icke någon orättvisa emot de nuvarande innehafvarne af skattlagd jord, hvilka genom köp, arf eller annat laga fång erhållit jorden med känd skatt.

För den händelse att någon orättvisa egt rum vid skattens påläggande, hvilket numera icke lär kunna bevisas, och en förminskning i förmögenhet derigenom drabbat dåvarande egare af jorden, äro de nuvarande egarne likväl icke de förres rättsinnehafvare samt hafva alltså icke rätt till det vederlag, som därför skulle kunna påyrkas, till större del, än den som hvar och en af de nuvarande jordegarna skulle kunna styrka sig hafva ärft, och om man antager att dessa skatter till största delen funnits 300 år och att under tiden den ifrågavarande jorden gått i arf åtta gånger med i medeltal fyra arfvingar hvarje gång, så skulle endast $\frac{1}{65,336}$ tillkomma hvar och en af de nuvarande arfvingarne.

Om äfven åtskillig jordegendom på mer eller mindre giltiga grunder blifvit befriad från grundskatt, kan detta icke utgöra någon rättsgrund att för annan egendom erhålla samma frihet från skatt. Grundskatt med gammal häfd är efter min uppfattning en särdeles lämplig skatteform, som dessutom medför den stora fördelen, att den underlättar möjligheten af att förvärfa jord äfven för den, som icke ärft något kapital.

Statsverkets ställning synes mig icke vara så god att, utan våda för framtiden, på en gång kunna afskrifvas trettio procent både af grundskatter och indelningsverk, ty dels hafva de årliga öfverskotten sedan flera år tillbaka utgjort en tillgång för följande års utgifter, dels synes mig tullinkomstens tillväxt till en afsevärd del bero på större export af obligationer och af trävaror, än som för landets framtid är nyttig, dels återstå ofantliga kostnader att bestrida för landets försvar med flera andra ändamål, och dels äro flere af våra väsentligaste inkomstitlar af den art, att de mycket nedgå under dåliga konjunkture. Jag kan icke inse nyttan af att afskrifva vissa procent af grundskatter, hvilka icke äro i någon mån tryckande, såsom å frälsejorden eller å hemman i Norrland, af hvilka senare större delen för utgörande af en obetydlig grundskatt erhållit tusentals tunnland värdefull skog; icke heller rättvisan af att afskrifva grundskatt å hemman, som blifvit skatteköpta från kronan med uttryckligt vilkor af den årliga skattens erläggande.

Något vidare sammanhang emellan värnpligtslagen och grundskatterna kan jag icke finna hvarken nyttigt eller nödigt, än att man bör tillse, att icke statens inkomster förminskas så, att landets förmåga att stärka sitt försvar derigenom försvagas. Den omständigheten, att grundskatterna äro ojemnt fördelade, synes icke böra föranleda till deras afskrifvande, men väl dertill, att de mest tryckande af dessa skatter böra förmedlas. Med stöd af hvad ofvan blifvit anfördt yrkar jag

afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till de yrkanden, Herr Casparsson framställt»;

af Herr *C. E. Casparsson*, med hvilken Herr Friherre *H. M. Palmstierna* instämt, och som anført: »Då Kongl. Maj:t i till Riksdagen aflåten proposition (N:o 16) föreslagit, att, »för den händelse» Riksdagen godkänner det samtidigt till Riksdagen aflåtna förslaget till ny värnpligtslag, trettio procent af de på viss jord hvilande grundskatter måtte afskrifvas, torde man vara berättigad till det antagandet, att den ifrågavarande »händelsen», derest den inträffar, ej blott »ser ut som en tanke», utan äfven verkligen innebär en genomtänkt framtidsplan. Och då, jemte motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna, trettio procent af grundskatterna skulle utgöra vederlag för en med 18 dagar ökad öfningstid för beväringen, så synes, med användande af enkel regula de tri, den ledande tanken föra derhän, att, mot eftergifvande af grundskatternas och indelningsverkets samtliga tillgångar, svenska folket genom dess representanter skulle tillhandla sig en med 60 dagar ökad öfningstid för dess vapenföra ungdom. Ett slikt köpsläende om landets viktigaste intressen har visserligen redan genom Riksdagens skrifvelse den 24 Maj 1873 blifvit principiellt godkänt, men den motfordran, nämnda skrifvelse för eftergifternas beviljande uppställer, är ett på allmän värnpligt grundadt betryggande försvar. Denna ur *det allmännas* synpunkt riktigaste delen af 1873 års köpeafhandling synes mig i de nu framlagda förslagen föga tillgodosedd; och om man i allra bästa fall genom fortsatta eftergifter lyckades tillbyta sig en med 60 dagar ökad öfningstid för beväringen jemte de nuvarande fem åldersklassernas ökande till tolf samt en landstorm på papperet, så är denna värnpligtsorganisation i sig sjelf så löslig och ohållbar, att den nödvändigt förutsätter och betingar en väl öfvad, väl disciplinerad och väl förlagd stamtrupp. Något förslag härutinnan föreligger dock icke för närvarande, och om än, enligt Herr Statsrådet och Chefens för Landt-försvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet den 9 Januari, »fråga nu icke är om antagande af någon på annan grund än rustning och rotering byggd försvarsorganisation» samt till följd häraf den föreslagna »lindrin-

gen i rustnings- och roteringsbesvären måste ordnas så, att något hinder derigenom icke uppstår för nuvarande försvarsorganisations bibehållande och utveckling på den redan gifna grunden», så finnes dock i ofvan nämnda statsrådsprotokoll icke på minsta vis antydt, på hvad sätt och i hvilken riktning vår nuvarande, på rustning och rotering byggda försvarsorganisation skulle bibehållas och utvecklas. De brister i afseende å öfning och förläggning, som vidlåda vår nuvarande stamorganisation, äro tillräckligt kända och erkända för att kräfva en snar lösning, och därför synes mig talet om *»nuvarande försvarsorganisations bibehållande och utveckling på den redan gifna grunden»* vara ett mörkt tal, när det icke illustreras af några som helst försök till de erkända bristernas afhjelpande.

Den föreslagna nedsättningen och lindringen i så väl grundskatterna som rustnings- och roteringsbesvären hafva dessutom det gemensamma felet att komma helt andra till godo än dem, som drabbats af de utsträckta vapenöfningarne, enär det öfvervägande flertalet värnpligtige utgöres af de egendomslösa samhällsklasserna. Att pålägga *dessa* ökad personlig tunga, under det man samtidigt köper den maktogande samhällsklassens bifall härtill genom att befria denna från sekelgamla skatter, hvilka till större delen för länge sedan ingått i egendomsvärdet, synes mig icke tillrådligt. Man afhjelper icke gamla orättvisor genom att skapa nya, och man tillgodoser icke framtidens väl förstådda kraf, då man för stundens förmenta nytta åsidosätter stora och viktiga rättsprinciper. Vill eller förmår icke det svenska folket att lösa försvarsfrågan för dess *egen* skull, då är det icke längre *ett folk*, utan ett aggregat af löst sammanfogade stånd och klasser, och det saknar då den känsla af solidarisk ansvarighet inför samtid och efterverld, som i farans och pröfningsens stund utgör det enda säkra sammanhållande bandet.

Om jag därför icke kunnat dela hvarken den uppfattning, som i grundskatterna ser ett lämpligt bytesmedel för köpandet af ett mera betryggande försvar, eller deras mening, som medelst en procentisk afskrifning å all grundskatt vilja råda bot för de med skäl öfverklagade ojemnheterna i den nuvarande jordbeskattningen, så anser jag dock denna senare delen af frågan vara tillräckligt viktig för att, oberoende af frågan om försvarets ordnande, taga Riksdagens uppmärksamhet i anspråk. Uti en i Första Kammaren väckt motion (N:o 11) har jag framlagt de skäl och föreslagit de åtgärder, som synas mig vara de i grundskattefrågan bestämmande och för frågans lösning lämpliga. Stats-Utskottet har icke till vederläggning upptagit de framlagda skälen, men afstyrkt de föreslagna åtgärderna, under hänvisning till hvad Herr Statsministern vid föredragning inför Kongl. Maj:t den 9 Januari 1885 till statsrådsprotokollet i ämnet anfört. Herr Statsministern har dervid erinrat, att han, med sin uppfattning om grundskattefrågan i vårt land, icke kunde tillstyrka sådana partiella förslag, som ginge derpå ut, att man genom

en jemkning af dessa skatter, der de tyngde mest, skulle söka åstadkomma en jemnare fördelning af grundskatten. Ty utom det vidlyftiga och tidsödande arbete samt de betydliga kostnader, en sådan skattejemkning skulle medföra, och hvilka efter Herr Statsministerns förmenande icke motsvarades af den mera underordnade betydelse, grundskatterna numera egde för budgeten, skulle ett sådant företag alltid lemna orubbadt hvad som för närvarande just i främsta rummet gjorde våra grundskatter ohållbara, nemligen skilnaden mellan skattejorden och privilegierade jorden. Det vore denna skiljaktighet, utgörande en lemning efter ett föråldradt skattesystem, som borde småningom utplånas och ej genom dyrbara åtgärder ytterligare fastläsas.

Herr Statsministerns af Utskottet ofvan anförda resonnement, hvarpå Utskottet grundat sitt afstyrkande af den föreslagna utjemningen af grundskatterna, afser antagligen endast att framhålla de olägenheter, som af en illa och planlöst anlagd skattejemkning kunna uppstå. Det vidlyftiga och tidsödande arbete samt de betydliga kostnader, som en skattejemkning förmenas skola medföra, kunna helt och hållet undvikas, om, på sätt 1864 års grundskattekomité föreslagit, egendomens taxeringsvärde lägges till grund för utjemningen; och en på detta sätt åstadkommen skattejemkning torde i sjelfva verket komma att förorsaka mindre arbete, tidsutdrägt och kostnad, än den af Herr Statsministern förordade trettio procent-afskrifningen å *alla* skattskyldiga hemman, emedan det förra tillvägagåendet *begränsar* åtgärden till de hemman, som genom felaktiga metoder eller af andra orsaker blifvit för hårdt skattlagda. Vill man åter, hvarom nu icke är fråga, utsträcka skattejemkningen ändå längre och upphäfva skilnaden mellan skattejorden och den i egentlig mening privilegierade jorden, så torde icke heller för sådant ändamål några »dyrbara åtgärder» behöfva vidtagas. Enligt senaste skattekomiténs uppgift utgjorde taxeringsvärdet för jordbruksfastighet 1,886 millioner, hvori det ypperliga frälset ingår med ett värde af omkring 219 millioner, eller 11,6 procent. Att, såsom exempelvis i Danmark och Preussen skett, under grundskatt inköpa äfven säterijorden, synes derföre icke behöfva föranleda någon ny uppmätning och uppskattning af jorden, utan torde, då den ifrågasatta nya grundskatten i alla händelser komme att understiga en half procent af egendomens taxeringsvärde, detta senare kunna läggas till grund för skattesättningen.

I Frankrike, der man längst och följdriktigast tillämpat kadastersystemet vid jordbeskattningen, har dess genomförande medfört en kostnad af 150—200 millioner francs och en tidsutdrägt af 43 år. Det oaktadt hafva resultatet befunnits otillfredsställande, och då derföre en revision af hela kadasterverket måste företagas, föreslår en af Frankrikes mest framstående statsekonomiske skriftställare, bland annat, att lemna hela kadasterverket å sido och i stället för bedömandet af jordvärdet använda köpekontrakt, arfskifteshandlingar och

arrendeuppgörelser eller i de fall, der sådan ledning för uppskattningen saknas, anställa jämförelse med närgränsande, likartade egendomar; hvilken metod nästan helt och hållet sammanfaller med de grunder, som hos oss begagnas för bestämmandet af jordens taxeringsvärde. Vid sådant förhållande torde både det vidlyftiga, tidsödande arbetet och de betydliga kostnaderna för en skattejämkning kunna nedbringas till ganska måttliga proportioner. Och då Stats-Utskottet, som stöd för sin uppfattning af grundskatternas underordnade betydelse för budgeten, och att desamma såsom lemningar efter ett föråldradt skattesystem borde småningom utplånas, anför Herr Statsministern och Chefens för Finansdepartementet tungt vägande auktoritet, må det tillåtas mig att till stöd för min afvikande mening andraga de ord, hvarmed en af den ekonomiska vetenskapens stormän, Leroy-Beaulieu, sammanfattar sina åsikter om den på jorden hvilande grundskattens betydelse. »En stat», säger han, »bör lika litet afstå från en befintlig grundskatt som från rätten att reglera den för att bringa den i öfverensstämmelse med jordens afkastning. Man skadar icke endast statsverkets intressen, men man sårar det offentliga samvetet genom att från en måttlig skatt befria en af de viktigaste näringsgrenarne för de moderna samhällenas välstånd».

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och under hänvisning i öfrigt till de i ofvan nämnda motion (N:o 11) anförda skäl, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen för sin del ville besluta:

1:o) att den del af hemmans eller skattlagd lägenhets till kronan utgående ränta och kronotionde, som öfverstiger en half procent af det hemmanet eller lägenheten senast åsatta taxeringsvärdet, skall eftergifvas genom det öfverskjutande räntebeloppets afskrifning från och med år 1886; skolande dock det afskrifningsbara beloppet minskas med en tiondedel, motsvarande räntan å jordfastighetens genom afskrifningen ökade kapitalvärde;

2:o) att räntans och kronotiondens sammanlagda belopp skall tagas i beräkning vid bestämmandet af den del, som må afskrifvas, och det sålunda uppkommande beloppet afskrifvas å räntan, men icke å kronotionden, som bör lemnas orubbad;

3:o) att afskrifning icke medgifves å de skogsräntor, som utgöras för områden, hvilka i ersättning för privilegierad stockfångst blifvit åtskilliga sågverk i de norra länen upplåtna;

4:o) att de till båtsmansrustningen i Blekinge anordnade tillskottsräntor må från och med år 1886 till

statsverket indragas, och vederbörande rusthållare af statsverket erhålla ersättning;

5:o) att nedsättningen i grundskatten å de under bruk skatteköpta hemman skall tillgodokomma åbon;

6:o) att hvad i punkterna 1:o och 2:o är stadgadt rörande afskrifning å grundskatt äfven skall tillämpas å:

a) drängespanmålen och hjälpedagsverkena i Färentuna härad af Stockholms län; börande, innan afskrifningsbeloppet beräknas, hjälpedagsverkena omsättas till penningar i den ordning, som angående de i ordinarie räntan ingående persedlars omsättning och förenkling är i Kongl. kungörelsen den 11 Maj 1855 stadgad;

b) till statsverket ingående afgäld för upphörd arbets eller hofveriskyldighet; och

c) arbets- eller hofveriskyldighet, som ännu utgöres till någon statens egendom;

7:o) att de ytterligare bestämmelser, som för tillämpning af ofvanstående föreskrifter angående lindring i grundskatten kunna finnas erforderliga, må af Kongl. Maj:t meddelas, samt att de belopp, som på grund af 6:te punkten litt. c) möjligen kunna ifrågakomma att af statsmedel gäldas, må förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten böra hos Riksdagen till ersättande anmälas; samt

8:o) att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse an hålla, det Kongl. Maj:t behagade låta utreda och beräkna den minskning i statsverkets inkomster, som en ytterligare afskrifning af den del af grundskatten, hvilken öfverstiger en tredjedels och en fjerdedels procent af den med grundskatt belagda jordens senast åsatta taxeringsvärde, komme att medföra, och derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill utredningen och statsverkets finansiella ställning må föranleda»;

af Herr Friherre *B. A. Leijonhufvud*, hvilken anført: »Den utomordentliga vigt jag fäster vid ernående af en lag, som ordnar vår för närvarande alldeles kaotiska beväring och skaffar oss en något ökad öfning för densamma på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, har förmått mig att ej motsätta mig de nu föreslagna nedsättningarne i grundskatter samt rustning och rotering, *så vida det stora målet dermed vinnes*. Men jag har ej kunnat instämma uti de åsigter om dessa inrättningar och de derpå grundade principer för lindringarne, som af Hans Excellens Finansministern

framställes uti statsrådsprotokollet af den 9 Januari detta år och den 8 Januari 1883. Äfven i afseende på den nu föreslagna djupt ingripande förändringen uti indelningsverket, att kontant utbetala till rust- och rotehållarne 30 procent af det värde, hvartill rustnings- och roteringstungan uppskattas, mot det att jordegarne fortfarande utgöra de deremot svarande besvären, hyser jag mycket stora betänkligheter, af fruktan att om den sålunda beträdda vägen fortsättes blifver slutet en fullständig upplösning af vår nuvarande armé, utan att i dess ställe någon fast organisation ernås.

Jag skyndar genast att tillägga att lindringar i såväl grundskatterna som i indelningsbesväret hvar för sig ingalunda äro mig motbjudande. Tvärtom är jag villig att bifalla sådana inom vissa gränser och på en väg, som, hvad grundskatterna beträffar, synes mig mera öfverensstämmande med både billighet och förtänksamhet och hvad angår indelta armén ej förer oss till hvad jag befarar kan blifva slutet, en schweizisk milisarmé, d. v. s. en organisation, som har föga mer än namnet af en armé.

Uti det statsrådsprotokoll, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition N:o 16 af 9 Januari angående nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter, börjar Hans Excellens Finansministern med det uttalande, att hufvudsaken, som *ej får* släppas ur sigte, är angelägenheten att öka landets försvarskraft. Häruti instämmer jag af fullaste hjerta, men kan just med denna hufvudsak för ögonen ej följa de resonnementer, hvarigenom föredraganden, sedan han öfverlemnadt försvarsfrågan åt cheferna för Landt- och Sjöförsvarsdepartementen, söker leda sig till att indelningsverket *endast* är ett slags grundskatt. Jag kan ej frågå att detta betraktelsesätt lider af en ensidighet, som i praktiken leder till förglömmande af indelningsverkets hufvudsak och ändamålet med dess tillvaro. För mig är det omöjligt att då fråga uppstår om indelningsverket eller förändringar deruti, än mera om dess afskaffande, att i ringaste mån abstrahera bort det sakförhållande att det tillkommit och existerar för försvarsväsendets skull. Derfor har jag ej heller någonsin kunnat vara med om grundskattefrågans sammankoppling med försvarsfrågan eller grundskatternas sammanräkning med indelningsverkets besvär i och för deras gemensamma afskrifning. Då någondera eller båda måste förändras, böra vi tillse att de hvar för sig blifva på ett ändamålsenligt sätt behandlade och hvad som afskaffas blifver väl ersatt, den ena med säkra skatteinkomster, det andra genom en fullgod arméorganisation. Härmed förnekar jag ej att från en viss synpunkt samband kunna uppvisas emellan grundskatter och indelta armén, men detta samband är i mina ögon ej afgörande eller hufvudsak, ej heller något bestämdt hinder att, med afseende å bådas olika bestämmelser, behandla dem oberoende af hvarandra.

De äro båda, heter det, en qvarlefva af förflutna tiders numera utdömda skattesystem, som ej står tillsammans med vår tids uppfattning, och

böra därför försvinna, helst genom ett planmessigt tillvägagående, på sätt som föreslogs 1883. Emellertid medgifves att grundskatter i och för sig ingalunda äro alldeles olämpliga i samband med ett nutidens skattesystem, men med dem vi nu hafva anses ej annat vara att göra än att småningom — ju förr dess bättre — aflysa dem såsom orättvisa och olämpliga. Någon betänklighet mot ett sådant tillvägagående anses så mycket mindre böra möta, som de numera spela en mindre roll uti vårt skattesystem än förr, och det icke bör dragas i tvifvel att budgeten framgent, lika väl som nu, skall kunna bära förändringen.

Jag medgifver att de nuvarande grundskatterna tynga ojemt på jordegarne. Men jag ser ej deruti ett afgörande skäl att alldeles afskaffa dem, utan synes det vara bättre vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom ojemnheterna minskas. Ej heller bortfalla dessa genom att för alla efterskänka en viss procent — förr än denna procent uppgår till fulla hundra! Något fullt rättvist skattesystem lärer väl ock vara svårt att uppvisa, om man från teorierna vill öfverföra dem till praktiken, och äfven de moderna statsekonomerna bekriga och förkättra flitigt hvarandras systemer. Sant är att svenska statens affärer nu äro goda och öfverskotten från föregående år stora, dervid dock måste erkännas att öfverskotten egentligen uppstått genom försvarsverkets försummande, och att glädjen öfver på sådant sätt samlade rikedomar lätt kan komma att vända sig i sorg. Rikare länder än vårt Sverige hafva kommit i ekonomiskt betryck och sannolikheten att så kan hända oss än en gång är ej ringa. Hafva vi då ett nytt skattesystem och detta befinnes väl passa tillsammans med en grundskatt, så kunde en sådan visa sig ganska önskvärd. Men hvad mände den mannen heta, som då kan åtaga sig att åter införa en sådan i *vårt* land, sedan de nuvarande blifvit fullständigt aflyste?

Men utom ofvannämnde principiella skäl till efterskänkande eller, till att börja med, medgifvande af stora lindringar uti grundskatter och indelningsbesvär, anföres ett annat, mera politiskt än statsekonomiskt skäl, som ansetts vara afgörande, och redan länge blifvit såsom sådant åberopadt. Inom dem, som hafva att bestämma öfver frågornas öde, finnes nemligen en mäktig fraktion, som uppstått den fordran, att en utjemning af dessa skatter och besvär skall ega rum samtidigt med påläggande af ökade personliga förpligtelser för försvaret! Och dermed äro vi inne på köpeafhandlingarnes område, der ej de rationella teorierna längre tagas med i beräkningen.

Redan den första dagen, år 1873, då jag hörde omtalas den sedermera så ryktbara »kompromiss»-afhandlingen, misshagade den mig på det högsta. Först tyckte jag ej om köpeafhandlingen — oklart uppståld som den var — och vidare emotsåg jag genast att vid affärens slutliga uppgörande försvarsverkets konto skulle komma att visa »debit i full summa och i kredit

netto noll». De följande händelserna emellan 1873 och 1883 kunna utvisa, i hvad mån min fruktan var grundad! I år är emellertid ej frågan om hela planens genomförande, utan endast att föra den framåt i den önskade riktningen, så långt som de för handen varande omständigheterna medgifva, och så bjudes för bifall till beväringsslagen och 18 dagars ökad beväringsofning en eftergift af 30 procent af grundskatter och indelningsbesvär.

Huruvida de, som hafva att bestämma öfver frågans öde, komma att antaga anbudet, sådant det är, pruta derpå eller vänta i förhoppning om än fördelaktigare, det kommer snart att visa sig.

Antagom emellertid, att ej endast förslaget om afskrifningen blifver godkändt, utan ock beväringsslagen bifallen, samt att således lindringarne komma till stånd från och med 1886. Måne då verkligen Regering och Riksdag kunna räkna på befrielse för en längre tid från att behöfva syssla med grundskattefrågan, på sätt man förespeglar sig på grund af de nu bjudna stora lindringarne? Man skall, synes det mig, vara mer än vanligt sangvinisk för att hysa en sådan förhoppning! »Appetiten kommer medan man äter» säger ett ordspråk, och »mycket vill mer ha'» säger ett annat. Med någon kännedom om menniskonaturen i allmänhet, och de i grundskattefrågan intresserade ej undantagne, kan man med full visshet förutsäga, att der blir ingen fred hvarken för Regering eller Riksdag genom de nu ifrågavarande 30 procents lindring. De nästa 30 procent skola *genast* fordras och derefter de återstående 40 procent, endast med den skilnaden att vinsten för försvarsväsendet för hvarje gång blir mindre — eller alls ingen. Resan utför ett lutande plan lyder, äfven i sådana frågor, tyngd-lagen och ökar alltjemt sin fart, och att derunder tillropa de resande »halt! hitintill! men icke vidare» — dertill fordras mera än vanlig kraft och bestämmdhet. Men här är dessutom planet oljadt och bonadt genom de afgifna förklaringarne om grundskatternas umbärlighet och obillighet.

Söker man åter göra sig reda för det inflytande på stamtruppen, som blir en följd af att rust- och rotehållaren gång efter annan erhåller större kontanta ersättningar af staten för det besvär, som fortfarande af dem utgöres, så lära rust- och rotehållarne snart och med skäl komma att betraktas såsom en öfverflödig mellanhand, hvars anlitande endast medför en onödig omgång. I och med afskrifning af de sista procenten af grundskatterna och anvisande af den sista andelen af ersättning till rust- och rotehållarne komme tvifvelsutän och att bestämmas, att kronan skulle direkt till soldaten utbetala hela hans lön och lega samt alldeles öfvertaga hästar-nes både anskaffning och underhåll. Af indelningsverket återstode då endast rust- och rotehållarnes skyldighet att fortfarande åt karlen upplåta torp, der sådant finnes. En så beskaffad organisation upplöser det gamla indel-

ningsverket, bibehållande föga mera än namnet deraf, och bildar en stamtrupp, som utgör ett mellanting af den nuvarande indelta och 1883 års värfvade stam utan att kunna fritagas från de brister, man anmärkt mot både den ena och den andra. Den kunde svårligen blifva af någon fasthet eller varaktighet, utan skulle endast bilda en kortvarig öfvergångsformation. Tager man vidare i noggrant betraktande de krafter, som i vårt land arbeta emot åtagande af det besvär, som alltid måste åtfölja en betryggande försvarsorganisation, så synes mig sannolikt, att det slutliga resultatet blifver — ej 1875 års värnpligtsarmé — ej heller 1883 års härordning med värfvad stam — utan en milisarmé i Schweiziskt mönster, en organisation, som ännu knappast funnit försvar af någon opartisk militär utom Schweiz' gränser, men som allmänt blifvit utdömd af sakkunnige så inom som utom nämnda land.

I afseende på grundskatterna hade jag önskat, att vi gått den väg, som redan af 1864 års grundskattekomité föreslogs, endast med den skilnad att den lindring, som komme de mest tyngde till godo, bestode ej i en aflösning utan i en afskrifning af viss del af grundskatten. Jag utgår dervid icke från några teoretiska grunder, utan helt enkelt från den praktiska satsen, att då en tunga, som hvilar på medborgare, kan af staten undvaras, så må den ock afllyftas. Men liksom man dervid å ena sidan bör vara viss, att staten verkligen ej blott för året, utan fortfarande kan umbära skatten, så bör man ock å den andra medgifva lättnaden först åt dem, som äro hårdast tryckte, utan att de, som hafva bättre ställning, deröfver må vara afundsjuka. Det är enligt denna grundsats, som redan ej så få skattetitlar blifvit afskaffade under vår lifstid. Jag instämmer sålunda med den uppfattning, som af Herr Casparsson blifvit utvecklade uti hans motion N:o 11 angående afskrifning af en del af grundskatten, liksom uti det förslag, som af honom der framställes. Hufvudsunman af detta förslag är, att den del af hemmans eller skattelagd lägenhets till kronan utgående ränta och kronotionde, som öfverstiger en half procent af det hemmanet eller lägenheten senast åsatta taxeringsvärde, skall eftergifvas genom det öferskjutande räntebeloppets afskrifning — samt att denna lindring skall ske utan rubbning uti eller samband med indelningsverket. Medgifver sedermera statsverkets tillstånd, att framdeles denna halfva procent sänkes med ytterligare något, så är jag villig äfven dertill samtycka. Grundskatten kvarstår såsom erkänd princip och dess ombildning i händelse af behof är möjligare, än om den alldeles försvunnit.

I afseende åter på indelningsverket har jag ingen betänklighet mot att kronan från rusthållen öfvertager underhållet af truppens vapen och beklädning och utbetalar ersättning för under tienstgöring störtade hästar, samt lindrar andra dermed jemförliga besvär vid armén och motsvarande vid båtsmanshållet, hvarigenom åtskilliga kamerala och militära fördelar kunna

vinnas och de s. k. ovissa besvären aflyftas, utan att försvarsverket lider något afbräck.

Motivet, hvarför jag oaktadt dessa betänkligheter voterat för de af Kongl. Maj:t föreslagna »lindringarne», har jag angifvit i början af denna reservation. Men på samma gång har jag velat med några ord uttala min fruktan för den nu beträdda vägen, och fritager mig från att svara för de följder, jag motser deraf skola uppkomma. Skulle det under riksdagens lopp visa sig, att beväringslagen med den utsträckta öfningstiden, sådan den af Kongl. Maj:t blifvit framlagd, ej blir antagen, så röstar jag mot nu ifrågavarande afskrifningar och vill äfven genom denna reservation behålla min rätt dertill öppen»;

af Herrar *C. Ifvarsson*, *A. P. Danielson*, *S. Nilsson* i Efveröd, *N. Petersson* i Runtorp, *S. Andreasson* i Tollerud, *G. Eriksson* i Mörviken, *J. Jonson* i Fröstorp, *M. Jonsson* i Wansäter, *O. B. Olsson*, *A. Persson* i Mörarp, *P. Persson* i Törneryd och *J. E. Wikstén* (vid punkten A), hvilka anført och yrkat:

»Då här icke föreligger något förslag till skatte- och försvarsfrågornas fullständiga lösning, torde frågan om antagande af värnpligtslagen icke behöfva sammanbindas med de nu ifrågavarande skattelindringarna, men då deremot afskrifning af en del af grundskatterna rättvisligen betingar motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbördorna och tvärtom samt båda delarna synas oss berättigade, så och oberoende af frågan om värnpligtslagen få vi härmed hemställa, att ingressen må erhålla följande lydelse:

A) att Riksdagen, under förutsättning af motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbesvären, måtte besluta:
1:o att ränta och» etc. (i öfrigt lika med Utskottets förslag).

Herr *L. O. Larsson* har begärt få antecknadt, att han till följd af sammanträde i Riksbanken varit förhindrad att deltaga i behandlingen inom Utskottet af de i detta Utlåtande omförmälda ärenden.